

Ria mist het park uit haar jeugd

Oorlogsherinneringen van kinderen verfilmd

AMERSFOORT | De oorlog was voor Ria Kitselaar uit de Dollardstraat een angstige en emotionele tijd. Ze vertelt erover in de documentaire 'Kinderen van Toen', die komend weekend z'n première beleeft. „Ik vraag me af of ik ooit écht kind ben geweest.“

WICHARD MAASSEN

Tegen het eind van de oorlog, in de Hongerwinter, werden in één nacht alle bomen in het plantsoen langs de Dollardstraat omgehakt. Het hout was hard nodig om huizen te verwarmen en, bij gebrek aan elektriciteit, te kunnen koken. Maar het doet Ria Kitselaar, 80 inmiddels, nóg pijn. „Vreselijk! Ik denk dat daar ook mijn betrokkenheid bij het groen in de stad vandaan komt. Ze gaan tegenwoordig met bomen net zo om als met mensen in de oorlog. Hup, hakken maar!“ Deze emotionele herinnering aan het park tegenover het ouderlijk huis keert terug in Kinderen van Toen, een documentaire van Yolande Gastelaars uit Soest en Amersfoorter Erik Vermij, eigenaren van respectievelijk een communicatiebureau en een audiovisueel bedrijf. In de film van een uur vertellen 75-plussers hoe zij als kind de oorlog beleefden. Kitselaar, nauw betrokken bij de Vereniging Behoud Bos Birkhoven en Bokkeduinen en in die hoedanigheid fel tegen de aanleg van de boomverslindende westelijke rondweg, woont sinds de jaren zeventig weer in de woning waar zij haar jeugd doorbracht. Aan de overkant, waar tegenwoordig, omzoomd door bomenrijen een grasveld ligt, staat nog één oude, enorme populier; die bleef destijds gespaard omdat de Duitsers daar een prikkeldraadversperring hadden aangebracht. „In dat park had ieder kind een 'eigen' boom.“

Anders dan haar oudere broer, voor wie de oorlog één groot avontuur was, kijkt zij op haar jeugd terug als een angstige tijd. De openhartige Amersfoortse vraagt zich af of ze wel ooit écht kind is geweest.

„Ik was altijd bang. Bijvoorbeeld voor het luchtalarm, dat waarschuwde voor bombardementen. Op school moesten we dan in de gang gaan staan en hardop liedjes zingen. Heel slim was dat, want zo hoorden we die enge sirenes niet meer. Ik was ook bang dat vader op zou worden gepakt, vooral als ik Duitsers op laarzen voorbij hoorde marcheren.“

Na het verbod op De Eembode, de krant waarvoor hij werkte, was Willem Kitselaar actief in de voedselvoorziening. Een speciaal in het leven geroepen commissie leidde vanaf het uitbreken van de oorlog de distributie in goede banen. Of haar vader ook in het verzet actief was, weet zijn dochter niet, maar wél dat er de hele oorlog door mensen in huis zaten. Bij razia's konden zij zich verstoppert onder een losse trede van de zoldertrap. „Ik vermoed dat die onderduikers geregeld werden door de pastorie waarbij we waren aangesloten. Er woonde een meisje bij ons dat slachtoffer was van het bombardement op Rotterdam, en ik herinner me een man met een alpino-pet. Heel vreemd vonden wij kinderen dat. Later bleek dat het een vluchteling uit Kamp Amersfoort was. Ik mocht niet met hem praten, daar zou die belangrijke meneer geen belangstelling voor hebben. We moesten hem 'ome Wim' noemen, alsof het een familielid was.“

Kitselaar, oud-vormingwerkster, vermoedt dat haar moeder de eigen angst overbracht op de kinderen, of in ieder geval op háár.

◀ Ria Kitselaar bij een oude populier, de enige boom aan de Dollardstraat die in de Hongerwinter werd gespaard. De rest werd in de winter 1944-1945 omgehakt als brandhout. „Vreselijk! Ik denk dat daar ook mijn betrokkenheid bij het groen in de stad vandaan komt.“

FOTO SASKIA BERDENIS VAN BERLEKOM

▲ Het gezin Kitselaar in maart 1944. Ria is het meisje rechts. PRIVÉFOTO

„Als ze zenuwachtig begon te doen en rood werd tot in haar nek, wist ik dat het fout zat. Na de oorlog werd nergens meer over gesproken. Ik wist niet hoe ik moest omgaan met alle opgekropte gevoelens. Jaren later ben ik in therapie gegaan. Ik raakte niet meer uitgepraat. En maar huilen. Nu kan ik er gewoon over praten.“

Af en toe borrelen de emoties weer op, bijvoorbeeld als ze op tv al die vluchtelingen voorbij ziet komen. Kitselaar snapt niet hoe de politie in Hongarije hen zo bruut kan behandelen. „Dan moet ik denken aan de evacuatie van Amersfoort, in mei 1940. Toen werden we ook op elkaar geperst in treinen richting Alkmaar. Als kind dacht ik altijd: oorlog is zó verschrikkelijk, dat komt nooit meer terug. Maar Korea, Vietnam, het voor-

▼ Kamp Amersfoort vlak na de oorlog. Een ontsnapte gevangene vond onderdak bij de Kitselaars. FOTO AD

malige Joegoslavië, en noem maar op, tonen aan dat mensen niet leren van de geschiedenis.“

Toch was het niet een en al ellende in de oorlog; zeker niet in de eerste jaren, toen de kinderen nog gewoon naar school gingen. Al snapte de kleine Ria niets van de ster die Adèla Roos, een Joods meisje uit de buurt, op haar jasje droeg. En waarom was ze ineens verdwenen? Goede herinneringen bewaart Kitselaar aan de uitstapjes met het gezin; het bramen plukken in de weilanden, het bos waar moeder alle planten wist te benoemen, en het sleetje rijden in Soest, de woonplaats van opa en oma. „In het plant-

soen, dat zich uitstrekte van Puntenburg tot Birkhoven, stond een muziektent en er lagen drie vijvers. Op één daarvan heb ik leren schaatsen. Er was zelfs een openbaar zwembadje.“ En natuurlijk koestert Kitselaar de overgebleven boom in de Dollardstraat. Ze staat erop dat de foto voor de krant aan de voet van die reus wordt genomen.

De (besloten) première van 'Kinderen van Toen' is zaterdag, in Kamp Amersfoort. In een later stadium kan het publiek de documentaire, die ook te koop zal zijn, bekijken in het bezoekerscentrum van het kamp aan de Loes van Overeemlaan.